

DOSSIER

Reialisme, carlisme i contrarevolució al segle XIX

Vicent Sanz Rozalén (coord.)

PRESENTACIÓ

La revolució burgesa a l'Estat espanyol ha estat un dels temes principals vers el qual es dirigia l'interés de la historiografia. Aquest interés, tot i que avui en dia sembla haver-se diluït en la mateixa mesura i amb la mateixa intensitat en que el 'canvi social' ha anant perdent atractiu com a objecte d'estudi, encara segueix produint resultats d'excel·lent factura. Els articles que es reuneixen en aquest dossier sota el títol 'Reialisme, carlisme i contrarevolució al segle XIX' són bona mostra del que plantegem. La construcció de l'Estat liberal-burgés i el desenvolupament del capitalisme inicià la seva definitiva consolidació amb la mort de Ferran VII. Va ser l'últim monarca absolut a la Corona espanyola. L'escenari que s'obria davant dels 'actors socials' protagonistes en eixa precisa conjuntura permetia diferents possibilitats d'organitzar la societat, la política i l'economia. Al capdavant, el ritme i la dinàmica dels esdeveniments posteriors van infondre un caràcter revolucionari: la burgesia es convertí en la gestora i administradora dels recursos de l'Estat en funció dels seus propis interessos.

Tanmateix, aquest canvi -aquesta revolució burgesa- no deixà de generar resistències de caire diferent. El carlisme -i el realisme anterior- ocupen ací un lloc destacable. Potser aquests moviments han estat un dels fenòmens històrics més controvertits per a la historiografia contemporània. Per als historiadors, si més no per a aquells historiadors que entenen la necessitat d'articular una comprensió global del fet revolucionari, el carlisme es converteix en peça clau per entendre el fenomen al conferir un dinamisme específic al procés de desintegració de l'Antic Règim. Aspecte que influirà força a la formació i definició d'actituds, tant contràries com proclius, al si dels diferents grups socials involucrats. La importància d'allò que venim assenyalant queda reflectida pel fet que als darrers anys l'estudi de la sublevació carlina ha estat objecte d'atenció creixent per part dels historiadors.

Els treballs reunits a aquest dossier no pretenen acomodar-se a una visió preconcebuda de la societat del Vuit-cents ni tampoc pretenen imitar l'última moda historiogràfica. Ans al contrari, són fruit de serioses i elaborades investigacions realitzades als darrers anys, fruit d'una reflexió històrica que entén de la necessitat de relacionar els diferents àmbits que componen la societat. Investigacions que entronquen amb una tradició d'estudis històrics en cadascun dels seus àmbits (Catalunya, Aragó i el País Valencià) centrada en la crisi del feudalisme i la consolidació del liberalisme-burgés. Tot i aquest denominador comú, no es trobarà una interpretació homogènia del fenomen reialista-carlí. Diferents interpretacions resultat de diferents formes d'entendre el procés de canvi en el qual l'objecte d'estudi s'insereix. Queda en mans del lector la reflexió i la crítica.

El dossier s'obri amb el treball de Ramon Arnabat en el qual ens ofereix una anàlisi de la composició social dels líders de les partides reialistes durant el Trienni Constitucional, mesurant la importància territorial de les mateixes i aprofundint en el caràcter de les partides a les comarques catalanes. L'article de Vicent Sanz indaga en els condicionants socials que dugueren a una part del camperolat del Maestrat a participar de manera activa en la insurrecció carlina, entrocant amb les transformacions agràries al voltant de la propietat de la terra al País Valencià. Pedro Rújula ofereix una anàlisi sobre els mecanismes d'elaboració i difusió dels principis ideològics del carlisme i Manuel Santirso indaga en l'actitud dels sectors privilegiats vers la revolució. Finalment, Pere Anguera reflexiona al voltant de la relació entre el carlisme i el nacionalisme català a les acaballes del segle.

Per últim, no volguera concloure sense agrair a Ramon Arnabat, Pedro Rújula, Manuel Santirso i Pere Anguera la seva immediata disposició al moment en que els vaig fer saber la proposta del projecte per a aquest dossier. Si les seues contribucions aconseguixen generar reflexions i debats al voltant del carlisme i la contrarevolució a l'Espanya del Vuit-cents haurem assolit un dels principals objectius de la investigació històrica.

Castelló, octubre 2000

Vicent Sanz Rozalén